

İLK VE ACIL YARDIM TEKNİKERLİĞİNDE EĞİTİMİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Turan GÜNDÜZ¹, Suha Kenan ARSERİM², M. Emin LİMONCU¹, Özgül BALCI³

Özet

Amaç: Ülkemizde ilk ve acil yardım teknikerliği mesleğine olan ilginin artması ile birlikte hem devlet hem de vakıf üniversitelerinde ilk ve acil yardım teknikeri (paramedik) eğitimi veren programların sayısının ve kontenjanlarının gün geçtikçe arttığı gözlenmektedir. Ülkemizde eğitim veren çeşitli üniversitelerin İlk ve acil yardım programlarının öğretim elemanı, müfredat ve eğitim materyallerinin irdelendiği bu çalışmada paramedik eğitimi durumunun değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışma 1 Eylül- 12 Ekim 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Veriler 90 İlk ve Acil yardım Teknikerliği programının bölüm başkanı veya yüksekokul müdürü ile yüz yüze, telefon görüşmesi ve e-mail yoluyla doldurulan anket formlarından elde edilmiştir. Edilen verilerin istatistiksel analizi bilgisayar ortamında SPSS 23.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır.

Bulgular: Araştırma bulguları incelendiğinde, paramedik okullarından %34,6'sında (n=9) öğretim elemanı sayısının 2'den az olduğu, uygulanmakta olan müfredat bakımından üniversiteler arasında bir standardizasyonun olmadığı bulunmuştur. Okullar kullanılan materyaller ve eğitim ortamı yönünden incelendiğinde %34,6'sında (n=9) sınıf düzeninin "U" olmadığı, temel materyallerden olan tam boy İYD maketin sadece %65,4'ünde, ana sedyenin %57,7'sinde yeterli sayıda olduğu ve birçok programda çeşitli eğitim ekipmanlarının olmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç: Elde edilen veriler göz önüne alındığında var olan altyapı eksikliği, müfredat farklılıkları, öğretim elemanı yetersizliği ve öğrenci sayısının artması, paramedik okullarında verilen eğitimin kalitesini olumsuz yönde etkileyeceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: İlk ve Acil Yardım Programı, Paramedik Eğitimi, Standardizasyon, Meslek Eğitimi

¹ Prof.Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Manisa.

² Dr.Öğrt.Üyesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Manisa, suhaarsirim@hotmail.com

³ Öğrt.Gör., Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Manisa.

EVALUATION OF EDUCATION IN FIRST AND EMERGENCY AID TECHNICIAN

Abstract

Objective: In recent years increasing demand on the profession of first aid and emergency technicians in our country lead to increase the number and quotas of programs providing first and emergency technician (paramedic) training in both state and foundation universities. This study aims to evaluate the status of paramedic education including the teaching staff, curriculum and educational materials of the first and emergency aid programs of various universities in our country

Material and Methods: This study was carried out at the year 2016, between September 1st and October 12th. Data were obtained from questionnaire forms consisting of interview questions via face-to-face, phone call and e-mail with the head or director of the graduate school of First and Emergency program. In total 90 respondents completed the survey (n=90). Statistical analysis was performed using SPSS 23.0 software

Results: According to our research findings, it was found that 34.6% (n = 9) of the paramedic schools had less than 2 instructors, and there was no standardization of curriculum implementation between universities. When the schools were examined in terms of materials used and the educational environment, it was found that 34.6% (n = 9) of the classroom layout was not, U"; only 65.4% of the ALS manikin and 57.7% of the main stretcher materials which is the basic material in the research programs, was sufficient and there is no educational equipment in many programs.

Conclusions: Considering the results, it can say that the lack of infrastructure, curriculum differences, lack of teaching staff and an increasing number of students, this situation will negatively affect the quality of education given in paramedic schools.

Keywords: First and Emergency Aid Program, Paramedic Education, Standardization, Professional Training

GİRİŞ

Hastane öncesi Acil Sağlık Hizmetlerinde, acil tıbbi müdahale yetkisine sahip olan, olay yerinden hastaneye ulaşıncaya kadar hastanın hayati bulgularını stabil hale getiren veya getirmeye çalışan ve bu durumu devam ettiren, yetkisi kapsamındaki ilaç ve tıbbi aletleri kullanan sağlık profesyonellerine ihtiyaç duyulmaktadır (Yıldırım, 2014). Bu amaçla yetiştirilen İlk ve acil yardım teknikerleri diğer adıyla paramedikler; aniden gelişen olay ve hastalıklar neticesinde durumu hayati aciliyet arz eden hasta veya kazazedelerin hayati fonksiyonlarını kontrol altına almak ölümle yaşam arasındaki bu kritik anı hızlı ve doğru değerlendirmek zorunda olmaları nedeniyle Acil Sağlık Hizmetlerinde önemli rol oynamaktadır.

Hastane öncesi acil bakımdaki hızlı gelişmeye paralel olarak bu alandaki en önemli eksikliğin insan gücü olduğu fark edilmiştir. Dokuz Eylül Üniversitesi bünyesinde 1995 yılında Türkiye'nin ilk paramedikleri o zamanki adı ile "Ambulans ve Acil Bakım Teknikerleri" mezun olmuş, daha sonra birçok üniversitede Ön lisans programları açılarak tekniker yetiştirmeye başlamışlardır (Ekşi A. 2015). Ülkemizde mesleğe olan ilginin artması ile birlikte hem devlet hem de vakıf üniversitelerinde İlk ve Acil Yardım Teknikeri eğitimi veren okulların açıldığı gözlenmektedir. 2017 yılı itibariyle 113 üniversitede 174 programı bulunan ilk ve acil yardım teknikerliğinin toplam kontenjan sayısı 10.000'den fazla öğrenciye ulaşmıştır. Her geçen gün ilk ve acil yardım teknikerliği eğitimi veren üniversitelerin sayısı artış göstermektedir. Zamanla ilk ve acil yardım teknikerlerinin acil sağlık hizmetleri içindeki payı artmakta, bununla birlikte acil tıbbi müdahale yetkileri genişletilmektedir. Bu durum özellikle yatay geçişlerde yaşanan sorunlar, farklı müfredatlar kullanılması, okul ve program sayısının fazla olması gibi nedenlerle standartların belirlenmesi gereksinimini ortaya çıkarmıştır (Yıldırım, 2014).

Bu çalışma ile ülkemizde eğitim veren özel ve resmî 26 üniversitenin İlk ve acil yardım programı öğretim üyesi, müfredat, eğitim materyallerinin irdelendiği bu çalışmada paramedik eğitimi durumunun değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

1. Gereç ve Yöntem

Tanımlayıcı nitelikteki bu çalışma 1 Eylül- 12 Ekim 2016 tarihleri arasında, ülkemizde halen eğitim faaliyetinde bulunan İlk ve Acil Yardım Teknikerliği Programlarında yapılmıştır. Veriler bölüm başkanı veya yüksekokul müdürü ile yüz yüze, telefon görüşmesi ve e-mail yoluyla doldurulan anket formlarından elde edilmiştir. Ulaşılan 90 programdan 26'sı araştırmaya katılmayı kabul etmiştir. Araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu ilk ve acil yardım teknikerliği eğitimi veren bir kurumunun eğitim ortamı ve bulunması gereken alet ve cihazlarla ilgili içeren 16 sorudan oluşmuştur. Elde edilen verilerin istatistiksel analizi bilgisayar ortamında SPSS 23.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır.

2. Bulgular

Üniversitelerde uygulanmakta olan müfredatlar incelendiğinde üniversitelere göre değişiklik gösterdiği ve en çok İKMEP, METEK projeleri sonucu oluşturulan müfredatların kullanıldığı tespit edilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1: İlk ve Acil Yardım Programlarında Kullanılan Müfredat

Müfredat	n	%
İKMEP	7	26.9
METEK	7	26.9
Diğer	5	19.2
EYYKS+Bologna	2	7.8
İkmep+Bologna	5	19.2
Total	26	100.0

EYYKS: Eğitimde Yeniden Yapılanma ve Kalite Süreci

9 programda daha iyi ders yapabilmek için U düzeni sınıfın olmadığı, öğretim elemanı sayısı incelendiğinde, programların %34.6'sında (n=9) 2'den az %65.4'ünde (n=17) yeterli sayıda öğretim elemanı olduğu görülmüştür. (Tablo. 2).

Tablo 2: Öğretim Üyesi Sayısına Göre Dağılımı

Öğretim elemanı sayısı	n	%
1	6	23.1
2	3	11.5
3	9	34.6
4	3	11.5
6	5	19.3
Toplam	26	100

Araştırma kapsamındaki ilk ve acil yardım programlarında bulunan eğitim materyalleri (maketler, sedyeler, sabitleyiciler ve Ambulansa ait tıbbi cihaz ve ekipmanlar), Tablo 3 ve 4'te verilmiştir.

Tablo 3: Programlarda Bulunan Eğitim Öğretim Materyali Durumu

Eğitim Öğretim Materyali	Var	%	Yok	%	Toplam N %
U düzeni sınıf	17	65.4	9	34.6	26 100
Yeterli derslik sayısı	22	84.6	4	15.4	26 100
Yeterli öğretim elemanı sayısı	19	73.1	7	26.9	26 100
Simülasyon maket Tam boy maket	17	65.4	9	34.6	26 100
Çocuk boy maket	15	57.7	11	42.3	26 100
Bebek boy maket	13	50	13	50	26 100
Entübasyon maketi	18	69.2	8	30.8	26 100
Doğum maketi	17	65.4	9	34.6	26 100
Sedyeler Ana sedye	15	57.7	11	42.3	26 100
Kaşık sedye	15	57.7	11	42.3	26 100
Kombinasyon sedyeleri	16	61.5	10	38.5	26 100
Vakum sedye	14	53.8	12	46.2	26 100
Omurga tahtası	15	57.7	11	42.3	26 100
Sabitleyici ateller Boyunluk	18	69.2	8	30.8	26 100
Sabitleyici alüminyum ateller	11	42.3	15	57.7	26 100
Sabitleyici şişme ateller	15	57.7	11	42.3	26 100
Sabitleyici traksiyon atelleri	13	50	13	50	26 100
Sabitleyici vakum atelleri	12	46.2	14	53.8	26 100
Sabitleyici KED yeleşği	11	42.3	15	57.7	26 100

Tablo 4: Ambulansa Ait Tıbbi Cihaz ve Ekipmanlar

Ambulansa ait tıbbi cihaz ve ekipmanlar	Var	%	Yok	%	Toplam N %
Vakum ve portatif aspiratör	10	38.5	16	61.5	26 100
Transport ventilatör	11	42.3	15	57.7	26 100
Defirilatör	14	53.8	12	46.2	26 100
Hava yolu ekipmanları	19	73.08	7	26.92	26 100
Yanık seti	11	42.31	15	57.69	26 100
Acil doğum seti	14	53.8	12	46.2	26 100
Kişisel güvenlik malzemeleri	21	80.8	5	19.2	26 100
Ambulans sayısı	10	38.5	16	61.5	26 100

Üniversitelerdeki ilk ve acil yardım programlarının diğer üniversitelerle iş birliği %50 ambulans eğitimine çıkma oranı %65.4, mesleki risk sigortasının yapılma oranı %53.3, ölçme ve değerlendirme kriterlerinin uygulanması %38 olarak bulunmuştur. (Tablo 5).

Tablo 5: Eğitim Değerlendirmesi

	Var	%	Yok	%	Toplam N %
Diğer üniversitelerle iş birliği	13	50	13	50	26 100
Öğrenciler ambulans eğitimine çıkıyor mu?	17	65.4	9	34.6	26 100
Öğrencilere mesleki risk sigortası yapılıyor mu?	14	53.8	12	46.2	26 100
Eğitim tekniklerinde farklı bir uygulama yapıyor musunuz	13	50	13	50	26 100
Soru bankanız var mı	9	34.6	17	65.4	26 100
Soruların hazırlanmasında ölçme ve değerlendirme kriterlerini uyguluyor musunuz	10	38.5	16	61.5	26 100

Yaz stajı uygulaması bakımından da üniversitelerde farklı uygulamaların olduğu görülmüştür. Yaz stajı uygulaması olmayan programlar bulunmakla beraber, 5-40 gün arasında değişen sayılarda yaz stajı uygulaması yapıldığı saptanmıştır. (Tablo 6).

Tablo 6: Yaz Stajı Uygulaması

Gün sayısı	N	%
20+20 gün	4	15.4
30 gün	12	46.2
20 gün	5	19.2
Yapılmıyor	5	19.2
Toplam	26	100.0

Tartışma

Bu araştırmaya göre ülkemizde ilk ve acil yardım programlarında 6 farklı müfredat uygulanırken, son zamanlarda gündeme gelen 4. sömestre saha uygulaması eğitim sistemine geçilir ise bu da farklı bir uygulama modeli oluşturacaktır. Müfredat farklılığının olmasının ülkede müfredatları standardize etmeye yönelik çok sayıda proje bulunmasına karşın bunların çok azı sonuçlandırılabilmiştir. Genel olarak üniversitelerde ortaöğretim ve yükseköğretim müfredatları arasındaki uyumu sağlamak amacıyla İnsan Kaynaklarının Mesleki Eğitim Yoluyla Geliştirilmesi Projesi (İKMEP) ve Mesleki ve Teknik Eğitimin Kalitesinin Geliştirilmesi Projesi (METEK) ile oluşturulan müfredat programları yanı sıra üniversitelerin kendi müfredatlarının olduğu görülmektedir. Ülkemizde paramedik eğitimini standardize etmek amacıyla son olarak Bologna kriterlerine de uygun olan METEK projesi kapsamında bir müfredat oluşturulmuştur. Ancak üniversitelerimizde hala farklı müfredatlar uygulandığından bu durum öğrencilerin yatay geçiş hareketliliklerinde öğretim kurumları ve öğrenciler açısından sorunların yaşanmasına neden olmaktadır.

Bugün için en önemli sorunlardan biri, özellikle farklı meslek gruplarından olup, meslek eğitiminde görev alan öğretim elemanlarının, mesleğin gerektirdiği eğitim bilgi ve becerilerine yeterince sahip olmamalarıdır (Çelikli, 2016). Çalışmamızda programların yarısından fazlasında yeterli sayıda öğretim elemanı olduğu tespit edilmiştir. Ancak programlarda bulunan bazı öğretim elemanlarının farklı meslek gruplarından olduğu göz önünde bulundurulursa mesleğin rol ve sorumluluklarını yerine getirebilecek nitelikli teknikerlerin yetişmesi mümkün olmayacaktır.

Hassas ve hayati bir görev yerine getiren İlk ve Acil Yardım Teknikerlerinin hastane öncesi sağlık hizmetleri konusunda kanıta dayalı bilimsel bilgi ve beceriye, sahip olabilmeleri yanı sıra mezuniyet sonrası belli aralıklarla da bilgi ve beceri eğitimlerini güncellemelidir.

Paramediklerin eğitimi ve acil hizmetlerin yönetimi için üç ayda bir simülasyon, acil, afet senaryoları ile eğitilmeleri özellikle sel, deprem gibi problemlerle yüz yüze kalma ihtimali yüksek olan ülkemizde gereklidir. (Yıldırım, 2014). Simülasyon ve acil, afet senaryoları ile nitelikli bir eğitimin gerçekleştirilebilmesi, ilk ve acil yardım programlarında bulunması gereken simülasyon maketleri, sedye ve sabitleme ekipmanları ile ambulansa ait tıbbi malzeme ve cihazların bulunmasına bağlıdır. Araştırma kapsamındaki programlarda temel materyallerden olan İleri yaşam desteği (İYD) tam boy simülasyon maketinin programların sadece %65,4'ünde, ana sedyenin %57,7'sinde bulunduğu belirlenmiştir. Bu sonuç ilk ve acil yardım programlarında bulunması gereken eğitim materyallerinin yetersiz olması simülasyon ve vaka çalışmalarının yeterince yapılamadığını düşündürmektedir.

Üniversitelerdeki ilk ve acil yardım programlarının diğer üniversiteler ile iş birliğinin yarı yarıya olduğu bilinmektedir. Oysa ki ilk ve acil yardım teknikerliği programı öğrencilerinin mesleki bilgi ve deneyimlerini arttırmak, müdahale etme, beceri kazanma, ekip motivasyonun sağlanması ile ambulans hizmetlerinin tanıtımını sağlamak amacıyla düzenlenen konferans, panel, vaka çalışması, ambulans rallileri vb. etkinliklerin yapılması programların motivasyonunu ve niteliğini arttıracak düşünülmemektedir. Öğrenci sayısının fazla olmasına bağlı olarak, öğrencilerin önemli bir kısmı ambulanda staj yapmadan mezun olmaktadır. Sağlık alanındaki hiçbir meslek üyesi asli çalışma ortamı olan alanlarda staj ve uygulama yapmadan mezun olmamalıdır (Çelikli, 2016). Çalışma kapsamında bulunan programlardaki öğrencilerin %34.6'sının dönem içi ders uygulamalarında 112 KKM ye bağlı istasyonlarda uygulama yapamadığı görülmüştür.

Eğitimin en önemli önceliklerinden biri eğitimin kalitesinin ölçülüp değerlendirilmesidir. Ölçme bir niteliğin gözlenip sayılarla veya başka sembollerle gösterilmesini ifade ederken, değerlendirme ise, sınanmak istenen bilginin, beceri ve davranışın istenilen düzeyde olup olmadığına karar verme işlemidir. Eğitimde ölçme, eğitimle ilgili kararların verilmesi sürecinde, geçerli ve güvenilir kararlar almak için kullanılmaktadır. Eğitimin amaçlarına ulaşip ulaşmadığı ve ölçme ve değerlendirmenin ne derecede sağlıklı olduğu yapılan testin çözümlenmesi yoluyla ortaya çıkmaktadır (Turhan,2004). Çalışmamızda birçok programda soru bankası bulunmadığı (%65.4), ve soruların hazırlanmasında ölçme ve değerlendirme kriterlerinin uygulanmadığı (%61.5) belirlenmiştir.

Yaz stajı bakımından da üniversiteler arasında, 5-40 gün arasında değişen sayılarla, farklılık olduğu bazı programlarda ise yaz stajı olmadığı saptanmıştır. Okulda her ne kadar ders uygulamalarında simülasyon, vaka senaryoları vb. pratiği geliştirmeye yönelik uygulamalar yapılırsa da sahada insan hayatına yönelik gerçek uygulamaların, çalışma koşullarını yaşamak,

mesleki gelişim için gerekli yetkinlikleri öğrenmek ve mesleki bir çevre edinmek gibi yollarla, öğrenmeye katkısı büyüktür ve mezuniyet sonrası iş hayatına uyumu kolaylaştıracağı açıktır.

SONUÇ

İlk ve acil yardım teknikerlerinin eğitimi ve acil durumların yönetimi için vaka çalışmaları, simülasyon, acil, afet senaryoları ile eğitilmeleri gerekmektedir. Elde edilen sonuçlara göre altyapı eksikliği, müfredat farklılıkları, öğretim elemanı yetersizliği ve öğrenci sayısındaki artışlar, gibi nedenlerle yeterli eğitim sağlanamamaktadır. Bu programların amacı, eğitim kurumunun kapasitesine uygun öğrenci sayısı ile mesleğin rol ve sorumluluklarını yerine getirebilecek nitelikli öğrenci yetiştirmek olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Çelikli, S. (2016). Kuruluşundan Bugüne Paramedik Eğitiminde Standartizasyon Çabaları ve kırılma Noktaları. Hastane Öncesi Dergisi. 1:(2), 39-54.
- Ekşi, A. (2015). Kitlesele Olaylarda Hastane Öncesi Acil Sağlık Hizmetleri Yönetimi. 2. Basım. Kitapana. İzmir.
- Sofuoğlu, T. Erol, O. 2009 Ambulans Ekipleri Standartizasyonu. Neşa Ofset. İzmir.
- Turhan, K. Yarış, F. Özen, İ. (2004). Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Soru Bankası Projesi ve Dinamik Web Modülü. Tıp Eğitimi Dünyası. 34-40.
- Yıldırım, D., Sarı E, Gündüz, S. Yolcu, S. Paramedik Eğitiminin Dünü ve Bugünü. Smyrna Tıp Dergisi. 51-53.